

šest pesama

huan ramon himenes

Večnost je, samo ono, što ja začinjem, kao večnost, svojim treperavim čulima; večnost koju želim je večnost ovde, s njom, više nego u njoj, jer želim Gospode željni, da zapleniš moje prostore u vreme, koje sam ti ja omedio, u beskrajnom, u onom što je danas beskrajno, u onome, što je beskrajno, od tebe, i u tebi; i na kraju grdnog letenja u nemoguće, u nemoguće.

Gospode, želim tvoje ime, i poreklo i ništa više, i svrhu, svrhu; al' ne svrhu kao svršetak, već ko određenje. Želim, Gospode imenovani, da se sačniš od ljubavi, koja sam ja, ja, entitet, biće, čovek, u atmosferi čoveka, onoga što je čovekom imenovano, čovekom što je imenovano, i ženom, i ženom što je imenovano, i što je oboma imenovano u jednom, u jednoj; želim tvoju krasnu svest, o jednom odvojenju udvoje.

I ljubav moja svakodnevna i klob moj svakodnevni, i svetlo moje svakodnevno i senka i mir svakonočni, sve sâm beskraj dosegnut, u međusobnom sučeljenju, ali svi hitnuti uvini, ka budućnosti, ka svrsi koju iskazah. I neka ti se, od vazduha, od svetlosti i plamenja nenacrtani oreol nadnese, ko beskrajno ti znamenje, beskraj sâm, beskraj čist, ogoljen beskraj, koji kidam od tebe i mene.

O VEĆNOJ OAZI NUTARNJEG

Kakva lepota biti budan!

Stizanje je Gospod, ne neki, već moj, i najčešći lik njegove srži voprimam, u žudnji za ljubavlju, što mi život znači.

Vazda me zove u krasnom blesku koji sutan sipa po kopnu i moru, dno za dnem, po kopnu i moru istoka večnog; i u toj igri, tom plamsanju naredanih danaca, što se množe noćima za mene, lepota se budnosti radia. Kakva lepota, kakva lepota biti budan!

Lepota je budnost u stizanju s puta puteva, u sledu zapada, sledu zrcala, zapadi do zapada, nižu se, i razdvajaju, da bih im sagledao večnu golotinju života, i oblika.

I u svakom je Gospod, na hiljadu načina, u svakom je san o Gospodu,

i san Gospoda, koji od slave stvaram, u mojim noćima, s planetnom koronom mojih dana, s koronom dana mojih dana, s koronom mojih dana dana.

Oreol korona ali i jedna korona, korona, mog jedinog i jednog Gospoda, Gospoda, koji kruniše jedan centar, centar, koji je jedino oko, oko, koje je jedina zenica, zenica, koja je jedno jedino ja, ja, samo-po-sebi-sebi-slično, koje je samo jedan jedini pogled, pogled, koji je jedno viđenje, viđenje, koje je jedan oreol, oreol, koji nije ništa do smeh, osmeh, koji je jedna jedina luč, luč, koja nije ništa do jedno ja, ja, prelepo jedno ja, ja, u mome snu, moj san.

Sunce moje svakodnevno, ljubav moja svakonočna, dolazak moj, moj dolazak, dolazak, dolazak je mog jedinog Gospoda, moje večne budućnosti, u kojoj je moj večni dan, večno uživanje, u večnom snu, jedne večne oaze nutarnjeg, užitak, punoča, odmor, istina, koja će svakim danom bivati sve veća istina.

O MOM ODSUSTVU U PRISUSTVU

Taj grimizni dijamant, koji sadržim, Gospode željni i željeni, dubina ta, od dubine, od vernošt, i od čekanja sva, što mi karminom boji krv — i čini večiti cvet, cvet večnosti — natopljena vinima svetlosti, uvečava se, uvečava i raste, u mojoj utrobi, napunjenoj željama tvojim, mojim i tvojim; i danas je toliko velika, ko u potpunog slepca, velika, ko univerzum slep.

I danas, slepac sam, slep od tolikog zaspajanja vere, u mojoj nadi, mom čekanju, milosrdju; al, ipak se vidim, u tvojim snovima, mojoj postelji, koju sam gužvao, s tvojim blagoslovom, dok ne procvetaše, dušo moja, oni prečci mirisi, u čistom bljesku dijamanta, dušo moja, dok ne procvetaše, cvetovi onog dijamanta, što karminom boji krv.

Ružadijamant, što ispunjava, što me puni, do ovih mojih priobalja, ovih plaža, ovih obala, obala mora, mora, mora, koje je svet! Dovoljno je moje biće, da vi se bilo svet. kontinent tebe, čista svest, svest, Gospode, ti, moj, Gospode, željan, i željeni. I dovoljan je dijamant, ovaj dijamant, dijamant ovaj, što mi karminom boji krv, sve dok ne budem apsolutna oštromnost: Slepilo u zaspajanjosti mog odsustva u prisustvu.

OGOLJENI BESKRAJ

Gospode, ne zaspajljuj me svetlostima, jer ne želim onu naviku, nakidurenu istoriju, i od hrpe luči sačinjenu. Ostavi me mojim očima, tu na mome, ostavi me plamsanju mojeg svakodnevnog sunca, uglju i svetlu mog svakog trenutka; ostavi me svetlima trave; ostavi me žudnji, s onim što žarko žudim da držim, da sadržim, i zadržim svom pogledu.

Ne želim ushite večnosti, već svoje nadahnute, kojim plenim večnost moga dana, večnost što kruniše noć, ništavilom sna. Ja želim da ta razdaljina bude noć, jer bez noći ne započinje ništa, i želim da se vratim vratim vratim.

Sviđa mi se, ta daljina, ta svest verna, u kojoj sam, ono što sam, i što želim; meni je dovoljna večnost pogleda, i obzorje, koje taj pogled privlači, svojim magnetom. Između obzorja i oka ima jedna večnost, o kojoj sam zborio, tren, trenutak večnosti, koji sam sačinio i voleo; moj trenutak peščanik moj jedine moje večnosti. Večnost, večnost, večnost a ne večno, ta šupljia reč zaljubljenika, u večno pozorište.

REKA-MORE-PUSTINJA

U te se uvréam, tebi silazim,
reko-more, pustinjo-more,
more dubina i dina,
šimuna i tornada, Gospode;
more za stopalo i za mišicu,
s krilom u mišici, i u stopalu.

Nikad mi se tako nešto golemo
nije prikazalo. Tebi silazim,
sa sobom u svoj čas,
i otkrivam te,
s Gospodom udružen,
s Gospodom željnim i željenim,
koji mi poverava
da si oduvek njegovo,
i da si moje,
da si mi velika ponuda, dar,
čar, grđna utvara onog
što mi nedostaje.

Pokrećeš me u svojoj stamenosti,
sporim pokretima,
kretnjama sputanim i teškim,
jer krećem se kretom
mirne svesti, svesti o ljubavi,
koja odvise peska
pod sobom valja,
da bi je smrt mogla pokrenuti,
beskrnjnom strujom,
koju sam rekao, i izrekavši
glasio nepotkuljivom.

Tobom,
puštinjo mora reke mog života,
pretapam u kopno moje more,
i uživam u moru,
za koje rekoh već,
da nije moja žemlja. Tobom se,
dno moje, dno životinje, u dnu
vazduha... jednači;
i slika, vernog mi
povrnuća lepoti,
biva sve sličnija i sličnija,
mome kraju,
potopljenom ritmu, u ekstazi.

More je tu, da bih mogao rukama
treperiti, uzimati i potapati
ritam mog naprslog bića,
jednačći talase mora, i talase
zemlje.

Mnome, moja rekomorepuštinjo,
lik mog dela u konačnom Bogu,
više nije sputan pokret,
već samo sputana zemlja,
koja je, na trenutak, bila
nemirna, nemirna, nemirna.

MAGIČNO NAZVAN, SUŠTINSKI

Na ovom ostrvu koje mesec,
kroz jedan oblik crnila,
baca u debelo i golemo more
ti si se, baš kao mesec,
štaviš ogledalo, rasprsnuo:
Rad ljubavi prema
ovom moru,
rad milja,
prema onom koji vjime plovi,
rad zaljubljenosti u sve
što je opšiveno obalama.

Ovakva kongregacija, s očima
od srebra,
uronjena, u tvoje mišljenje,
što motri,
Gospode, željni i zaželjeni,
poslednja je oaza mog čistog
i jednodušnog midea.

On je tvoj odraz tebe,
u svesti, tebe pravog;
mir, jasnoća i finoća,
istovetni svome imenu,

svest božanska, jedna,
uživana i uživateljka,
užitak, magično nazvan,
suštinski... suštinski.

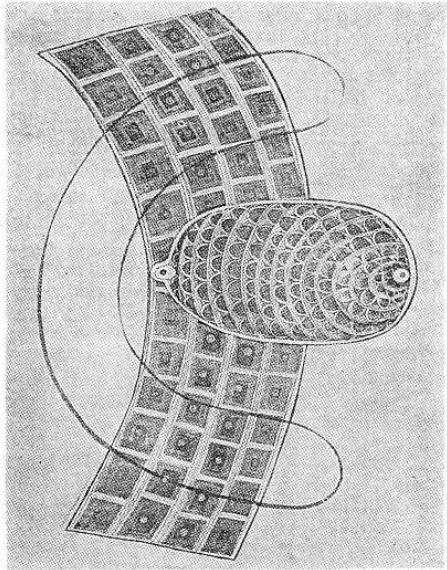
DVA OKA TVOJA, DVE RUKE MOJE

Ovo more je more,
koje sam prešao petnaest puta,
ali danas,
to je već tvoje more,
tvoje, u meni, u meni;
Ne more moga okršaja,
ne more čekanja tebe,
ne more za
koje rekoh
da je pokret i večna promena,
već more,
koje sam ja stvorio,
po liku mom,
da bi na tebe ličilo
Gospode željni i željeni,
more,
more sam nadom odgojio, more,
u leji vere, u slatku gorčinu.

I niko me više neće otrgnuti,
iz te vere,
osim one druge vere, u nebo,
kome talasi ovog neba
podržavaju stenu.

Na ovom moru, kao na oblacima,
srelj smo se,
na ovom moru,
mom ognjištu,
ti i ja, sigurni da smo braća
i ljudi, dva brata, dva bića,
kao što su dva oka tvoja,
dve ruke moje.

prevod:
Nadežda Milekić
Raša Livada

* * *

Huan Ramon Himenes (Juan Ramón Jiménez) rođen je 1881. godine u andalužanskom gradiću Mogueru, na ušću Rio Tinta. Iako je u svakom stilu, ritmu i boji svog pesničkog bića ostao Andalužanin, u Andaluziji je odlazio veoma retko i život je do 1936. godine proveo u Madridu. Bio je sin

bogatih roditelja koji su ga poslali da stuđira prava, ali to nije privuklo Himenesa. On napušta studije i počinje da se bavi prvo slikarstvom, a potom poezijom. U početku, i u slikarstvu, i u poeziji, naročito je osjetljiv na francuski impresionizam i kasne romantičare. Mone, Verlen, Žam, Laforg, Šuman, Subert, Debisi sačinjavaju odborni spisak njegovih učitelja i idealu u umetnosti. Stoga su njegovi počeci, u stvari, u znaku muzičkog simbolizma. Reći se oslobađaju odrednosti i poruke, jezik ogoljava, traže se efekti u melodiji, sugestiji i pulsiranju čistog jezičkog ritma. Spretno i talentovano, asimilujući ideje francuske moderne u španski, tačnije andalužanski folklor, Himenes uskoro postaje značajna figura mlade španske poezije koja je okupljena u takozvanoj GRUPI '98. Ta rana faza njegovog pesništva traje do 1915. godine. Tada se događaju neki bitni momenti u njegovom životu, koji uslovjavaju promenu poetike, okretanje slobodnog stilu i snažnu potrebu ne samo da se prošire pesnička ovlaštenje, već i da se prošire granice ljudske svesti.

Dok je u ranom pesništvu, koje sačinjavaju desetak knjiga pesama, okrenut folkloru i izvornim narodnim temama, jeziku i slikama, koje u jednom himenesovskom estetiziranom postupku daju neobične i snažne utiske utiske dovoljne da mlada generacija pesnika, s Lorokin i Albertijem na čelu, od njih napravi gotovo jednu novu školu pesništva, druga faza Himenesovog razvoja okrenuta je više pitanjima ljudske sudbine, života i smrti, čoveka i Boga. Rečnik se menja, nestaje izvornosti i preliva, nestaje narodnih ritmova i tema, ali poezija postaje neuporedivo misaonija i dublja, s mnogo više asocijacija i višeslojnosti. Pesme mu postaju ljudnije, nervoznije, duže, ali nas nijedna ne ostavlja ravnodušnim, jer je svaka pitanje o nama samima, o ništavilu našeg sopstvenog života, od koga se možemo braniti, po Himenesu, isključivo leptotama.

Osnovna karakteristika Himenesovog duha je zrelost. Njegova poezija je samo idealan medijum u kojem možemo pratiti i posmatrati to postepeno, ali sigurno sazrevanje ideja o čovetu, Bogu, ili umetnosti. Upravo činjenica da možemo učestvovati, prateći njegovu poeziju, u konstantnom uzletu, sledu progresivnih transformacija, daje nam za pravo da tvrdimo kako je ono najoriginalnije u ovog pesnika, u stvari, sam razvoj, samo zrenje njegovog pesničkog bića.

Ali, sazrevanje i razvoj pesništva ne mogu biti ostvareni u vremenima i civilizacijama koje su statične, štaviše, razvoj pesništva obično anticipira šire društvene i filosofske promene.

Himenes se pojavio u španjolskoj poeziji kada je ona bila preplavljena takozvanom poezijom života („životnom poezijom“) koja je u pesnički jezik unela mnogo banalnosti i vulgarnosti, te je i samu problematiku kojom se bavila svela na jednostavne i simpatične okvire. Poesija je otisla na periferiju ljudskih interesovanja, jer su pesnici čimili prevelike ustupke čitalačkoj publici. A tada se redovno gube i ugled i uticaj poezije. Možda je baš ta pojava navela Himenesa da izusti svoj kredo: „Za manjinu, zauvek“. Taj stav uslovio je njegove pesničke početke, njegov život, njegovo delo i sve konsekvence koje proističu iz takog duhovnog opredeljenje.

Kada je poezija u krizi postoje dva načina da se ona prevaziđe. Prvi je okretanje folkloru i potraga za izvorima i počecima poezije, na jednom tlu, u jednom jeziku. Dakle, potreba za čistotom izraza koji bi bio u spoju s popularnim. Drugi način je teži. On traži potpunu promenu pesničkog jezika, metoda, proširenje pesničkih ovlaštenja, proširenje svesti o poeziji, samoj, o sebi, društvu i metafizičkim aspektima života. Himenes je počeo na prvi način, završio drugim, ne izneveravajući prvi. To je izrazita osobina velikih duhova: Razvoj

njihovog bića nikad ne bazira na rušenju prethodnog, već na assimilaciji.

I zaista, danas je ono što najviše impresionira u ovog pesnika, ne samo bujnost jezika i izraza, već bujnost i ukupnost promena i faza, koje nikada nisu jedna drugu potirale, već naprotiv: upotpunjavale su se.

Poslednja faza njegovog stvaralaštva dolazi s građanskim ratom i odlaskom u SAD. Izgnanstvo uvek pesništvu dà boju istine. Ovaj zaključak više je retroaktiviran i ne služi za praktične svrhe. Himenes u Americi piše svoje najznačajnije delo *GOSPOD ŽELJEN I ŽELJAN*, koje je suma njegovih razmišljanja o životu, gde nam otkriva svoj panteizam, svoju filozofiju i krajnje zaključke o poeziji.

Romanски pesnici su karakteristični po svojoj težnji ka nesvesnom, poluanimalno-polubogaškom, ekstatičkom. Izbegavaju definicije, obožavaju implicitnost. U pesmi stvari prepoznaćeš samo po auri stvorenoj jezikom. Jezik je osnovna građa pesme, ali često, na žalost, i jedina nadgradnja. To poniranje, to bacanje u jezik, neodoljivo i bezrezervno, u njegov talas i njegov vir, nije mimošlo ni Himenesa. Ali, on je jezik ogolio i ogoljavao sve dok ga nije sveo na njegovo pulsiranje, da bi nam govorio samim ritmom. U svom poslednjem delu Himenes ne izbacuje mutna i nejasna mesta, ne obraduje misao, naprotiv, prepisuje grcanje, ekstazu svog duha, kojom saznaće svog Gospoda, jer jedino ushićenjem, naglim i iracionalnim, možemo spoznati život i doživeti prosvetljenje. U toj zbirici on nam ne daje spisak načina kako se to radi, već ekstazu i prosvetljenje koji su već ostvareni. Jezik je samo brod na moru vremena koja nas vodi u prebivališta mrtvih, ali tamo ne stižu oni koji se boje duboke vode.

I u toj dugo odlaganoj temi — Bogu, Himenes prepoznaje lepo, lepotu u svom izvoru i lepotu u zrenju. Za ovog estetu, po uverenju, ništa drugo i ne može biti dokaz o postojanju Boga dok to da egzistencija lepote ukida egzistenciju ništavila. Njegov Bog otkriven je na moru, toj ukupnosti svih lepota, početku svega života i njegovog uviranja. Uostalom, to je i logično za sve mediteranske pesnike. To srećemo i u Perse, i u Montalea, Seferisa. Čak bih rekao da je Himenes njihov preteča, kao što je bio i preteča celokupne moderne španske poezije. Njegovu bujno i grandiozno delo spasavalo je pesništvo jednog naroda, jednog vremena i jednog kontinenta, koji baš nisu bili poeziji slični.

Himenes je proveo život po lečilištima, banjama i sanatorijumima, jer bio je krhko zdravlja i gotovo uvek na ivici smrti. Bilo kako bilo, vazda je bio na distanci od sveta, ljudi, i iživljavanja onih koji umiru. »Za manjinu, zauvek« — to nije bio lažni kredo. Jer, njegova poezija kao teška, supitna i visoka, ne može ushititi čitaoca koji prvi put čita poeziju, ili je čita retko, a takvih je sve više, jer suriše je umeća, suviše skrivenih smislova utkano u nju.

Himenes je umro 1958. godine, u Portoriku. Nobelovu nagradu dobio je dve godine ranije, a tri dana pre toga umrla mu je supruga Zenobija koja spada u one rariete u ženskom soju kakve su bile Ana Dostojevska ili Žorž Sand. Toliko se briňula o pesniku, toliko živila u službi ne jednog čoveka, već jedne poezije, jednog shvatavanja života, da je Nobelova nagrada pesniku zazvučala, u tom trenutku, kao nešto banalno, skoro cinično. Uostalom, kad se zna da umiremo nije li sve komedija i uverda.

Huan Roman Himenes se danas smatra najvećim španskim pesnikom i jednim od najslremenijih pesnika ovoga veka, koji je dao značajan prilog stvaranju moderne evropske poezije. Osim toga, poslednji zaključci i poruke njegovog dela još nisu odgometnuti.

Raša Livada

slobodne vežbe

janoš siveri

»Ali čemu odjednom ovaj haos, ova zbrka? (Koliko li su postala mračna sva lica!)
Zbog čega su opustele ulice i trgovи,
i zašto svi žure kući tmurno?«

Jer spustila se noć, a varvari nisu došli.
I glasnici su stizali s timesa,
javljajući da varvara nema više.

»Aa sad — bez varvara, šta li će biti s nama?
Oni su ipak predstavljali rešenje na neki način...«
Konstantin Kavafis

» — U redu, dakle, odgovori Noarsil, neka bude: mudrišimo metodičnije. Tvoje primedbe su me uverile,
da si u stanju da me shvatiš; a ja tebi sličnima
rado govorim.«

de Sad

Ovde se susrećemo, na ovom mestu. Odavde polazimo.

— Ni kamena, ni mraka. Ni svetla, ni zemlje.
Zagonetka pred našim nepromjenjivim vaspitanicima: lažnoj
žrtvi nigde nije bolje. (Teško se nalazimo,
po centru mukotrpnog i napornog rada.)

Samo jedna čvrsta tačka, jedno određeno stanje
nedostaje. Jedan sveobuhvatni pokret.
Zadovoljenje zakona.
Jedan svet nedostaje između nas.

Mišići se uzalud zatežu. Zveckamo.
Presovani miris vazduha u postelji. Kao da
gledam: opet jedno opasno dukobo ulegnuće.
— Dve vatrene sveće u moje ledene oči. Medu valjke mojih
ramena.
Kao nepoznatog, koji je udubljen u soje igre.

— Odve nema nepotrebnih smicalica. Samo bolovi
rana.
Neprestano spremam na pokret.
Naši gipki pregibi čekaju na alarm.
Kao pogled pred dešavanjem madjije.

Godinama ranije kao da mi je isto to
palo napamet.
Eventualno nešto drugo.
— Nema ni platna probijenog krvlju, ni flastera.
Ali ono čega ima ne menja se samovoljno.
Jedino karlica teksta, njegove krečnjačke stene.
usled večnog taloženja.
U većini slučajeva, međutim, ne. Izrazi
koji se neprestano ponavljaju modeliraju ili ono
što su u stanju modelirati, ili nešto sasvim drugo.
Možda čak ni to. Upravo tako kao što pišem.
Iako bi se sve ovo bez daljnega moglo i
obrnuto izložiti: jegro prisustvovanja. Venu arterije
i vene u ovolikom pljusku ništice.
»Jedanput dvaput ponekad.«
Ispuštanje mraka. Recimo u lingvistici.
Recimo, jedno jezičko stanje. Jednu prelomnu tačku
u posmatranjima. Sasvim je jednoznačno, šta.
— Ili uopšte, želimo li nešto?

Dugo vremena razglabajući o tome.
(Kako ovde, preda mnom, propada, domišljamo
pribor za crtanje, fine obrve poput četkica. Ovako
u sobi nedostajanje može makar da iskrvari svoje telo.)
Slepi pogledi se toliko razlikuju, da
ih smeštamo telo pored tela. Iz čega proizlazi:
neshvatljivo, čemu uvek ove ništice?

Prevod:
A. Vicko